

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης

1. Από την πληθωρική παραγωγή του Παπαδιαμάντη πρέπει να αποκλείσουμε πολλά διηγήματα που μόλις φτάνουν ή ξεπερνούν το μέτριο. Πριν από το 1900 ξεχωρίζουν «Η νοσταλγός», το «Ολόγυρα στη λίμνη» (με έναν υποβλητικό, ποιητικό τόνο), το εκτεταμένο και πλατύ αφήγημα «Βαρδιάνος στα σπόρκα» (σαν ένας πολυπρόσωπος πίνακας, όπου όμως κυριαρχεί το κεντρικό πρόσωπο της μητέρας και η μητρική στοργή), ο «Έρωτας στα χιόνια» με τη λυρική του μελαγχολία. Μετά το 1900 ο λυρικός τόνος κυριαρχεί περισσότερο: εδώ ανήκουν, το πολυδιαβασμένο «Όνειρο στο κύμα», ο «Ρεμβασμός του Δεκαπενταύγουστου» και το εκτενέστερο, σαν λυρική εξομολόγηση, «Ρόδινα ακρογιάλια». Αλλά το έργο της τελευταίας δεκαετίας, αν όχι το πιο αντιπροσωπευτικό, πάντως το πιο δυνατό του Παπαδιαμάντη είναι *Η Φόνισσα* (1903). Κεντρική μορφή στο μεγάλο αυτό αφήγημα είναι η Φραγκογιαννού (η φόνισσα): εξήντα χρονών πια, καθώς αναλογίζεται τα περασμένα της, διαπιστώνει πως η γυναίκα είναι πάντα σκλάβα: των γονιών της, ανύπαντρη, του άντρα της, παντρεμένη, ύστερα των παιδιών και στο τέλος των παιδιών των παιδιών της. Έτσι συλλαμβάνει την ιδέα να σκοτώνει τα μικρά κορίτσια, για να τα σώσει από τα βάσανα. Και με την έμμονη αυτή ιδέα, θα διαπράξει μια σειρά από φόνους, και κυνηγημένη από την αστυνομία θα πνιγεί την ώρα που ζητά καταφύγιο σε μια εκκλησιά κοντά στη θάλασσα, [...]. *Η Φόνισσα* είναι ένα δυνατό έργο ψυχογραφικό: η γυναίκα αυτή με την **αβυσσαλέα** ψυχολογία, που τοποθετείται έξω από την ανθρώπινη κοινωνία, είναι ένα πρόσωπο αινιγματικό και ολότελα ξένο από τους αφελείς (πονηρούς πολλές φορές, αλλά καλόκαρδους πάντα) νησιώτες που γεμίζουν τα άλλα του διηγήματα. Η ψυχολογική περιγραφή δίνεται με τελειώς διαφορετική **αδρότητα**: και η σύνθεση είναι επίσης πυκνή και η λογοτεχνική εκτέλεση περισσότερο προσεγμένη.

Λίνος Πολίτης, *Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας*, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1998 (9η έκδ.), 205-206.

2. Άμα διαβάσει κανείς ένα διήγημα του Παπαδιαμάντη, **θέλγεται** και από το υλικό και από το παρουσίασμα: άμα διαβάσει δύο, η εντύπωση ελαττώνεται: άμα διαβάσει κανείς πολλά, η **αγαθή** εντύπωση σβήνει, όχι μόνο εξαιτίας της μονότροπης τεχνικής, αλλά γιατί ξαναβρίσκει συχνά τα ίδια θέματα και τα ίδια μοτίβα: ούτε εξέλιξη, ούτε καν ανανέωση. Ένας κόσμος κλειστός, ευχάριστος στην πρώτη επαφή και αποπνικτικός στην διάρκειά του. [...] Η παρεμβολή του αφηγητή γίνεται βαριά και αδέξια: ψυχρά λογοπαίγνια, αναφορές σε περιστατικά που πρόκειται να ακολουθήσουν, πρωθύστερα, παρενθέσεις, αποσιωπητικά, επιφωνήματα, όλες οι ουλές όσες αφήνει στον λόγο η προχειρογραφία, ξαναβρίσκονται αδιάκοπα στο έργο του. [...]

Κ.Θ. Δημαράς, *Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Από τις πρώτες ρίζες ως την εποχή μας*, Εκδόσεις «Γνώση», Αθήνα 2000 (9η έκδ.), 501-502.

1. Να χωρίσεις σε παραγράφους το πρώτο κείμενο.
2. Να βρεις τη σημασία των λέξεων *αδρότητα*, *αβυσσαλέος*, *θέλγομαι*, *αγαθός*,
3. Σε μία παράγραφο με σύγκριση-αντίθεση να αναφέρεις τα θετικά και αρνητικά στοιχεία του έργου του Αλ. Παπαδιαμάντη (100-150 λέξεων).